שאלות ותשובות בהלכה

תביעת חוב מלווה עני – מתי עוברים על איסור "לא תהיה לו כנושה"?

מתוך שיעורי הרב אלחנן פרץ שליט"א בדיני ממונות, נזיקין והלכות גזילה

אסור מן התורה למלווה לתבוע את הלווה או לחייבו לפרוע את חובו כאשר הוא יודע בבירור שאין ללווה מעות או נכסים לפרוע בהם.

איסור זה נלמד מהכתוב "לא תהיה לו כנושה" (שמות כ"ב, כ"ד). בסוגיה זו (הקשורה לחושן משפט סימן צ"ז).

מצינו בתורה חמש הגנות מרכזיות שהעמידה ההלכה לטובת הלווה:

- איסור "לא תהיה לו כנושה" (סוגיה הקשורה לחושן משפט סימן צ"ז).
- איסור ריבית (סוגיה הקשורה ליורה דעה סימן קס"ו).
- דין שמיטת כספים בסוף שנת השמיטה (סוגיה הקשורה לחושן משפט סימן ס"ז).
- איסור ליטול משכון מבית הלווה שלא ברשות בית דין (סוגיה הקשורה לחושן משפט סימן צ"ז).
- דין "מסדרים לבעל חוב" (סוגיה הקשורה לחושן משפט סימן צ"ז).

כאשר בית דין יורדים לנכסי הלווה לגבות את החוב, אין נוטלים את כל אשר לו ומניחים אותו בחוסר כל. ההלכה קובעת כי משאירים ללווה מזון לשלושים יום, כסות לשנים עשר חודש, מיטה ומצע, ומנעלים הדרושים למחייתו הבסיסית (סוגיה הקשורה לחושן משפט סימן צ"ז).

בשיעור הובאה דוגמה מעשית למציאות שבה המלווה פוגש את הלווה ברחוב או בבית המדרש: אף אם המלווה אינו מוציא מפיו תביעה מפורשת, עצם עמידתו לפני הלווה והבטתו בו כשיודע שאין לו במה לשלם – מביאה את הלווה לידי בושה וכלימה, והרי זה עובר על איסור "לא תהיה לו כנושה".

התשובות נערכו על פי שיעורי הרב אלחנן פרץ שליט"א ועל פי פסקים שקיבל מאת הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל ומגדולי הפוסקים, והן לעיון בלבד. אין לסמוך על האמור כאן להלכה למעשה, ובשאלה פרטית יש לפנות לרב או לבית הוראה.

הוראת המשפט

בית מדרש להכשרת דיינים ומורי הוראה

לימודי הלכה ברמה גבוהה ועיון ישיבתי מעמיק על פי גדולי הפוסקים, בראשות מורנו הרב אלחנן פרץ שליט"א, גאב"ד "חוקת משפט".

שימוש בדיני תורה בפועל ותעודת הסמכה בסיום המסלול · שיעור חושן משפט בכל יום שלישי בערב, שכונת רוממה, ירושלים

חפשו בגוגל: "בית הוראה הוראת המשפט"

סרקו את הקוד
לאתר הוראת המשפט

להרשמה ולפרטים: 02-62-60-680 · horat-hamishpat.co.il

© 2026 הוראת המשפט · כל הזכויות שמורות